

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת חוה אתי עטייה

פ/25/2250

הצעת חוק זכויות הדייר בדיור הציבורי (תיקון – זכאות לאימהות יחידניות המקבלות מזונות ילדים),

התשפ"ג–2023

הוספת סעיף 3ג 1. בחוק זכויות הדייר בדיור הציבורי, התשנ"ח–1998¹, אחרי סעיף 3ב יבוא:

"אי-שלילת זכאות 3ג. לא תיפגע זכות של יחיד למגורים בדירה ציבורית למגורים בדירה בשל זכאות לתשלום מזונות כמשמעותם בחוק ציבורית בשל המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב–1972²; לעניין זה, "יחיד" – כהגדרתו בחוק הבטחת תשלום מזונות הכנסה, התשמ"א–1980³."

דברי הסבר

צמצום המלאי בדיור הציבורי והקשחת הקריטריונים לזכאות לדיור ציבורי, גרמו למצוקת דיור קשה ובלתי אפשרית, בעיקר עבור אימהות חד-הוריות המקבלות תשלום מזונות מהמוסד לביטוח לאומי. אחד מהקריטריונים לקבלת זכאות לדיור ציבורי הינו זכאות להבטחת הכנסה במשך שנתיים שלמות. אישה המקבלת תשלום מזונות מהמוסד לביטוח לאומי לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב–1972 (להלן – חוק המזונות), לא זכאית להבטחת הכנסה. כך, נוצרה מציאות בה אימהות חד-הוריות מודרות כל העת מן הזכאות לדיור ציבורי בשל קבלת תשלום מזונות.

קיימות אימהות חד-הוריות רבות, המקבלות תשלום מזונות נמצאות במקביל לכך במצוקת דיור קשה. כדי לעמוד בקריטריון הזכאות לדיור הציבורי, הן נאלצות לוותר על תשלום המזונות במטרה להשיג ביטחון דיורי בעבור ילדיהן. כך, נוצר מצב קשה בו נשים המקבלות מזונות מהמוסד לביטוח לאומי חיות בעוני מחפיר ואין להן כל אפשרות לשכירות בשוק החופשי, זאת לאור הדרתן מזכאותן לדיור ציבורי המשליך בצורה פוגענית על חייהן וחיי ילדיהן, פגיעה ניכרת המתבטאת בהמשך במגוון תחומים.

המעבר מתקבולי המזונות להבטחת הכנסה דורש התייצבות בלשכות התעסוקה ונתון לשלילה באופן תכוף. אם חד-הורית יכולה למצוא עצמה ללא הסיוע בשכר הדירה או הזכאות לדיור, ללא מזונות ילדיה וללא אפשרות לנהל חיים תקינים מאחר וחרב ההשלכה לרחוב מונפת כל העת מעל ראשה.

כך, גם נפגעות זכויות ילדיהן של אימהות חד-הוריות המקבלות מזונות. אלו אינם זכאים לקורת גג, למרות הזדקקותם הנואשת לקורת גג יציבה והולמת.

לפי האמנה לזכויות הילד "לכל ילד יש זכות להתפתח, גופנית ונפשית – בביטחון, בשלום, בבריאות, בשוויון ובכבוד.... המדינות החתומות על האמנה לזכויות הילד בהתאם לתנאיהן הלאומיים ואמצעיהן, ינקטו צעדים נאותים לסייע להורים ולאחראים לילד לממש זכות זו, ויספקו במקרה הצורך עזרה חומרית

¹ ס"ח התשנ"ח, עמ' 278.

² ס"ח התשל"ב, עמ' 87.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 30.

ותוכניות סיוע, במיוחד באשר לתזונה, ביגוד ודיוור". בהתאם לזאת, ניתן לראות בכך פגיעה חמורה בזכויות הילד וכן פגיעה בעקרון השוויון.

גם בדוח הוועדה הציבורית לנושא הפינויים מדירות הדיור הציבורי, "ועדת ברביבאיי", מפורט המצב העגום אליו המדינה מובילה את המשפחות חד-הוריות: "הקריטריונים (לדיור ציבורי) אינם מאפשרים הבחנה המשקפת את מצוקת הפרט ובפועל אוכלוסייה המוגדרת לא זכאית עולה במכלול הקשיים על זו המוגדרת כזכאית".

ישנו קושי ממשי עבור אימהות חד-הוריות לשכור דירה בשוק הפרטי, שכן הן מתקשות למצוא בעלי דירות שיהיו מוכנים להשכיר להן את דירותיהם. בעלי דירות מעדיפים להשכיר למשפחות בעלות שני מקורות הכנסה, בעיה שבה נתקלות גם אימהות חד-הוריות שמצבן הכלכלי יציב והן מעל לקו העוני וכפועל יוצא הן נאלצות לשכור דירות לא ראויות למגורים, בשכונות קשות, כשהן עוברות מדירה לא ראויה אחת לאחרת וסובלות מבריונות של בעלי דירות ואף סחיטות מיניות כתנאי לאי העלאת שכר הדירה, דבר שיגרור זריקתן וזריקת ילדיהן לרחוב.

המעברים התכופים בין הדירות מביאים לשבר כלכלי נוסף, ומעמיקים את מעגל החובות, כיוון שבשוק השכירות החופשי נדרשת האם החד-הורית לעמוד בהוצאות גבוהות הכרוכות במעבר הדירה, כמו חיבור לגז, לחשמל ולמים וכן שירותי הובלה, וכתוצאה מהמעברים הריהוט נהרס ונשחק והן נשארות חסרות כל בכל פעם, וצריכות לגייס משאבים שאין ברשותן כדי לאפשר לילדים קורת גג ראויה.

הסיוע בשכר הדירה אינו הולם את מחירי השכירות. הן אינן מקבלות סיוע "מוגדל" ונשים רבות מתקשות למצוא אותן, כי כשהן באות לשכור דירה, ראשית הן נדרשות לשלם, ורק לאחר מכן בהצגת חוזה חתום יאושר הסיוע בשכר הדירה. בנוסף בשל הבירוקרטיה הכרוכה בחידוש הזכאות לעיתים נקטע רצף הזכאות ורק לאחר חודשים מחודש הסיוע.

למעברים התכופים בין דירות רבות יש השפעה מכרעת על היכולת התעסוקתית של האישה, המצויה בחרדה יומיומית כי תמצא את עצמה ברחוב עם ילדיה. זו תתקשה לגייס את כוחות לעבוד, בין היתר, בשל התרוצצויותיה בין הגורמים הבירוקרטיים, להשגת הסיוע להתמודדות עם הקשיים שצפים ועולים כתוצאה מהמחסור בדיור. גם כאשר תמצא האם היחידנית מקום תעסוקה, המעברים התכופים דורשים ממנה לעזוב את מקום העבודה בשל העתקת מקום המגורים למיקומים מרוחקים ממוקדי התעסוקה.

כמו כן, למעברים התכופים ולחוסר היציבות בקורת הגג יש השפעה גם על מצבם הרגשי, הקוגניטיבי והבריאותי של הילדים ועל היכולת שלהם לגדול כראוי. המעברים גוררים איתם גם מעברים בין מסגרות חינוכיות, שירותים סוציאליים ובריאותיים. מציאות זו, מביאה לכך שאותו רצף טיפולי נקטע שוב ושוב. ילדים אלו מפתחים חוסר אמון, בעיות למידה, קשיים ביצירת קשרים חברתיים וטיפוליים, וכן חרדת נטישה. פועל יוצא של בעיות אלו הוא הוצאה של ילדים אלו מבתיהם למוסדות ולמערכת החינוך הפנימייתי. כפי שניתן ללמוד מדוח ועדת אלאוף, הוועדה למלחמה בעוני בישראל, למעלה מ-40% אחוז מהילדים בחינוך הפנימייתי הם ילדים למשפחות חד-הוריות, ובנוסף לכל חוויות התלישות וחוסר היציבות נוסף הניתוק מהתא המשפחתי.

מוצע לקבוע כי לא תישלל זכאותן של אימהות חד-הוריות ומשפחותיהן לדיור ציבורי בשל תקבול מזונות או זכאות לתשלום מזונות לפי חוק המזונות.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס (1702/24/פ).

הצעת החוק זהה לפ/1702/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ו בשבט התשפ"ג (06.02.2023)